

Педагогічні технології навчання фізичної культури

УДК [796.077.5:797.2] (477.61)

Альона Андросова

Аналіз процесу навчання старшокласників плавання в школах спортивного профілю Луганської області

ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Луганськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасним етапом розвитку освітньої системи в Україні є профільне навчання в старшій школі. У нашій державі, як і у всіх країнах світу, де запроваджено профільне навчання (Англія, Шотландія, Німеччина, Італія, США та інші [2]), визначено основні профільні напрями, а саме: суспільно-гуманітарний, природно-математичний, технологічний, художньо-естетичний, а також спортивний. Спортивний профіль у своїй структурі має навчальні профілі (спортивні напрями): легка атлетика, гімнастика, плавання, спортивні ігри, туризм й ін. [5].

Для нас викликає інтерес навчання за спортивним профілем, а саме за спортивним напрямом плавання.

Цю роботу виконано згідно з пріоритетним напрямом наукових досліджень кафедри теорії і методики фізичного виховання ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” “Теорія і методика профільного навчання старшокласників за спортивним напрямком в умовах безперервної освіти” (державний реєстраційний номер – 0108U002431).

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Проблема профільного навчання досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Ми розглядали такі питання: концептуальні принципи особисто орієнтованого профільного навчання в загальноосвітній школі (А. Алексюк, Н. Бібік, А. Бойко та ін.), сутність й особливості організації профільного навчання (С. Вольянська, Т. Захарова, П. Лернер, Н. Шиян та ін.), науково-методичний супровід (М. Бурда, Г. Вдова, Т. Козлова й ін.); зміст навчання та організація навчально-виховного процесу в умовах профільного навчання (А. Баранніков, Г. Вороніна, М. Гузик, О. Лазарев й ін.), організація допрофільної підготовки в основній школі (Е. Аршанський, О. Алесьєва, А. Пінській, Г. Тахтамішева та ін.), організація профільного навчання в зарубіжній школі (М. Авраменко, А. Джуринський, Н. Портной) і багато інших питань [7].

Становлення й розвиток профільного навчання за спортивним напрямом ми можемо простежити в роботах М. Д. Зубалія, А. П. Матвєєва, А. Я. Журкіної, І. К. Латипова, Т. Т. Ротерс [1; 3; 4; 8].

Завдання дослідження – проаналізувати процес навчання за спортивним напрямом плавання в старших профільних класах для виявлення основних компонентів та змісту для подальшої розробки методики за цим напрямом.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для аналізу процесу навчання старшокласників плавання проведено анкетування вчителів фізичної культури й тренерів із плавання, бесіди з тренерами та педагогічне спостереження за навчальним процесом у Луганському обласному вищому училищі фізичної культури на базі котрого є школа-інтернат спортивного профілю.

Для розв’язання завдання дослідження нам потрібно було виявити наявність методичного забезпечення навчання учнів плавання за спортивним напрямом, необхідної матеріально-технічної бази, основних положень та змісту методики, що й покладено в основу питань анкети.

В анкетуванні взяли участь 46 учителів фізичної культури з різних міст і районів Луганської області. Аналіз відповідей на анкети допоможе в подальшому розробити методику, яка б задовольняла потреби фахівців із фізичного виховання за спортивним напрямом плавання.

Стаж роботи вчителів, які взяли участь в анкетуванні, становить від двох до 49 років. Розроблена анкета містила дев'ять запитань. Використовувалися питання закритого типу, тобто такі, де пропонувалося декілька варіантів відповідей. На нашу думку, це допомогло нам отримати більш достовірні матеріали. Відповіді вчителів фізичної культури було статистично проаналізовано.

Аналіз відповідей на питання показав такі результати. Так, 94,4 % респондентів вважають, що спортивний напрям плавання в школах спортивного профілю потрібен, та 5,6 % – не визначилися. На наявність місць (басейнів), де можна було б здійснювати навчання учнів за спортивним напрямом плавання, 39 % відповіли, що в їхньому місті є такі умови, 58,8 % – немає і 2,2 % – не знають. 74 % учителів фізичної культури вважають, що заняття з плавання повинен проводити винятково тренер із цього виду спорту та 26 % із цим не погоджуються. На питання “Чи знаєте Ви методику навчання учнів плавання в школах спортивного профілю?” 76 % опитуваних відповіли “ні”, 11 % – не знають, 13 % – мають методику. Аналіз відповідей на питання спроможності кожного з опитаних учителів фізичної культури навчати учнів плавання, якби в їхньому навчальному закладі було створено класи за цим спортивним напрямом, ми побачили, що 63 % вважають себе спроможними проводити такі заняття, 26 % – не могли б їх проводити, 11 % – не знають. На питання щодо потреби в методиці навчання учнів плавання в школах спортивного профілю відповідь була майже одноставною: 98 % відповіли, що потрібна. Отже, ми можемо зробити висновок, що дослідження в цьому напрямі є потрібними, актуальними та вчасними.

Учителі фізичної культури вважають, що найбільш доцільно формувати рухові навички за спортивним напрямом плавання в молодшому шкільному віці – 50 %, 10,8 % – в основному, 2,2 % – у старшому, 30,4 % – на всіх етапах навчання, 2,2 % – у молодшому й основному шкільному віці, 2,2 % – в основному та старшому шкільному віці. Під час нашого дослідження нам було цікаво, із якого класу має проводитися допрофільна підготовка учнів із плавання в школах спортивного профілю, оскільки однозначної думки серед провідних фахівців щодо цього питання немає. Так, 74 % вважають, що допрофільна підготовка має здійснюватися з 5 класу, 10,7 % – виключно охоплювати 8–9 класи, 4,3 % – допрофільну підготовку слід здійснювати з 1-го класу, 2,2 % – із 2-го класу, 2,2 % – із 4-го класу, 2,8 % – із 5-го класу й раніше, 2,8 % – із 9-го класу та 2,2 % – на всіх етапах навчання. Виявивши, що методика навчання плавання в школах спортивного профілю потрібна, ми визначили, який зміст та компоненти, на думку вчителів фізичної культури, мають бути відображені в ній. Отже, ми побачили, що 2,2 % вважає за потрібне, аби методика містила організацію процесу навчання учнів із плавання, 10,8 % – технічну підготовку, 6,5 % – фізичну підготовку, 78,3 % – організацію процесу навчання учнів плавання, технічну, фізичну й теоретичну підготовку, контроль за рівнем підготовленості учнів із плавання та 2,2 % обрали свій варіант відповіді, а саме організацію процесу навчання, технічну й фізичну підготовку.

Підсумовуючи результати аналізу відповідей учителів фізичної культури Луганська та області на питання анкети, можна підкреслити, що існують різні точки зору стосовно питань, пов'язаних зі спортивним напрямом плавання, але багато в чому вони збігаються, а тому ми можемо зробити певні висновки. Спортивний напрям плавання в профільному навчанні потрібен, у Луганській області є для цього необхідні умови, аби певна кількість бажаючих дітей могли займатися плаванням. Також виявили, що методика навчання плавання учнів шкіл спортивного профілю потрібна вчителям і більшість із них могли б проводити заняття з плавання. Виявлення змісту методики, за даними анкетування, допоможе в подальшому в розробці методик за цим напрямом.

Також для аналізу процесу навчання старшокласників плавання проведено анкетування тренерів із плавання.

В анкетуванні взяли участь 17 тренерів із плавання Луганська та області. Стаж їхньої роботи – від одного до 45 років. Розроблена анкета містила вісім запитань також закритого типу, які було статистично проаналізовано.

Усі тренери відповіли, що спортивний напрям плавання в школах спортивного профілю потрібен та в басейнах, де вони працюють, для цього є умови. Майже всі тренери (94 %) хотіли б здійснювати навчання за спортивним напрямом плавання в старшій школі й 6 % – не певні. Також усі тренери вказали, що методика навчання учнів плавання в школах спортивного профілю потрібна. Більшість тренерів (76,5 %) вважають, що найбільш доцільно формувати рухові навички з плавання в молодшому шкільному віці та 23,5 % – на всіх етапах навчання. На питання “Чи вважаєте Ви, що навчання за спортивним напрямом плавання в старшій школі має бути етапом удосконалення спортивної майстерності учнів?” 88 % відповіли ствердно, 6 % – заперечно та 6 % – не знає.

Питання, де потрібно обрати фізичні якості, які доцільно розвивати в старшій школі, в учнів, котрі займаються плаванням, 12 % обрали витривалість, 82 % вважають, що слід розвивати всі фізичні якості, і 6 % обрали свій варіант відповіді, а саме те, що до розвитку фізичних якостей треба підходити індивідуально. Стосовно змісту методики 94 % вважає за потрібне, аби методика містила всі запропоновані елементи, а саме: організацію процесу навчання учнів плавання, технічну, фізичну та теоретичну підготовку, контроль за рівнем підготовленості учнів із плавання й 6 % ще не визначились.

Відповідно до результатів анкетування тренерів із плавання Луганська й області можна сказати, що в більшості питань, пов'язаних зі спортивним напрямом, думки тренерів із цього виду спорту збігаються, а тому ми можемо зробити такі висновки з анкетування. Спортивний напрям плавання в профільному навчанні потрібен, у Луганській області є басейни з необхідними для цього умовами. Також ми виявили, що методика навчання старшокласників плавання в школах спортивного профілю потрібна, та визначили, який вона може мати зміст.

Педагогічне спостереження за навчальним процесом дало змогу визначити основні складники навчального процесу старшокласників та їх приблизний розподіл протягом навчального року. Так, протягом навчального року більше часу приділяють фізичній підготовці (91,7 %), а отже вона є основною в навчально-тренувальному процесі. Та це й не дивно, оскільки без розвитку фізичних якостей неможливе опанування техніки плавання й покращення спортивних результатів, які є показником успішності й однією з головних умов навчання старшокласника плавання. На технічну підготовку відводиться 7,5 % і на теоретичну – 0,8 %.

Навчальні програми на кожен рік тренери складають, спираючись на Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 993 [6].

Також бесіди з тренерами й спостереження допомогли виявити основні тенденції, що вбачають тренери на сучасному етапі навчання старшокласників плавання. Останнім часом такими тенденціями є збільшення обсягу навчально-тренувальних занять, тобто збільшення загального кілометражу плавання на навчальний рік, часу, що відводиться на заняття на суші (у спортивному залі). Основний нахил робиться на різносторонню підготовку.

Висновки. Сучасним етапом розвитку освітньої системи в Україні є профільне навчання в старшій школі, яке здійснюється за різними профілями. Серед профілів є спортивний із різними напрямками. Одним із таких напрямів є плавання. Аналіз процесу навчання старшокласників плавання в школах спортивного профілю дав змогу виявити, чи потрібен спортивний напрям плавання, які для цього є умови, чи потрібна розробка навчально-методичного забезпечення, а саме методики навчання старшокласників плавання, та які основні компоненти вона має містити, на що повинен бути спрямований процес профільного навчання з плавання в старшій школі.

Перспективи подальших досліджень. На основі отриманих даних у подальшому може бути розроблено низку навчально-методичних посібників для тренерів, учителів фізичної культури й студентів інституту фізичного виховання та спорту.

Список використаної літератури

1. Газета “Здоров’я та фізична культура” / в. о. гол. ред. Н. Черненко. – Січ. 2008 р. – № 3. – 24 с.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі. – К. : [б. в.], 2003. – 14 с.
3. Латыпов И. Физическая культура в профильном обучении / И. Латыпов // Спорт в школе : прил. к газ. “ПС”. – 2006. – № 17. – С. 40–48.
4. Матвеев А. П. Концепция профильного обучения предмету “Физическая культура” в общеобразовательной школе / А. П. Матвеев, А. Я. Журкина, В. А. Панов. // Физическая культура : науч.-метод. журн. – 2006. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/2006N2/h48-50.htm>
5. Мурашко Н. Организация профильного обучения в старшей школе / Мурашко Н. – К. : Шк. світ, 2007. – 120 с.
6. Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>
7. Ренькас Б. М. Місце та роль профільного навчання в розвитку сучасних загальноосвітніх шкіл / Б. М. Ренькас // Вісник Житомирського державного університету : Пед. науки, 2010. – Вип. 49. – С. 118.
8. Ротерс Т. Т. Теоретичні засади профільного навчання старшокласників за спортивним напрямком / Т. Т. Ротерс // Спортивний вісник Придніпров’я. – 2008. – № 1. – С. 12–15.

Анотації

У статті розкрито актуальність профільного навчання. Завдання цього дослідження – аналіз процесу профільного навчання учнів старшої школи, які навчаються за спортивним напрямом плавання. У роботі використано такі емпіричні методи: анкетування, бесіди, педагогічне спостереження. У статті представлено результати дослідження з указаної проблеми, а саме: результати анкетування вчителів фізичної культури та тренерів із плавання Луганська та області, а також бесід із ними й спостережень, що відбувались у реальних умовах проведення навчально-тренувальних занять із плаванням. Це дослідження дало змогу визначити стан профільного навчання старшокласників плавання в Луганську та області. Отримані результати є підставою для висновку про необхідність забезпечення цього спортивного напрямку методичним забезпеченням та, зокрема, які основні позиції повинні бути в них відображені.

Ключові слова: профільне навчання, аналіз, плавання.

Алёна Андросова. Анализ процесса обучения старшеклассников плаванию в школах спортивного профиля в Луганской области. В статье раскрывается актуальность профильного обучения. Задачей данного исследования является анализ процесса профильного обучения учеников старшей школы, которые обучаются по спортивному направлению "плавание". В исследовании использовались следующие эмпирические методы: анкетирование, беседы, педагогическое наблюдение. В статье представлены результаты исследования по указанной проблеме, а именно результаты анкетирования учителей физической культуры и тренеров по плаванию Луганска и области, а также бесед с ними и наблюдений, которые происходили в реальных условиях проведения учебно-тренировочных занятий по плаванию. Это исследование позволило определить состояние профильного обучения старшеклассников плаванию в Луганске и области. Полученные данные дали возможность сделать выводы о необходимости методического обеспечения этого спортивного направления и, в частности, о том, какие основные позиции должны быть в них отображены.

Ключевые слова: профильное обучение, анализ, плавание.

Alona Androsova. Analysis of Swimming Training Process of Senior Pupils in Schools of Sports Profile in Luhansk Region. The article reveals the actuality of profile education. The task of this research is the analysis of process of profile education among high school pupils who are training swimming as their profile specialization. In the research it was used following empirical methods: questionnaires, interviews, teacher observation. The article presents results of research on this problem, namely the results of the questionnaires of teachers of physical culture and coaches in Luhansk region, as well as interviews with coaches and observations that took place while training swimming. This research enabled determining the condition of swimming profile education at high school in Luhansk and Luhansk region. Obtained information made it possible to come to a conclusion about the need of sport orientation and methodological support, in particular, and which main positions should be reflected there.

Key words: profile educating, analysis, swimming.